

# SZÉKELY-UDVARHELY

UDVARHELYVÁRMEGYE JOGÜGYI, KÖZIGAZGATÁSI, KÖZGAZDASÁGI, KÖZMIVELŐDÉSI ÉS SZÉPIRODALMI LAPJA

AZ UDVARHELYVÁRMEGYEI KÖZSÉGI ÉS KÖRIEGYZŐK EGYLETE ÉS A GAZDASÁGI EGYLET HIVATALOS KÖZLÖNYE.

**ELŐFIZETÉSI ÁRAK:** Egész évre 10 K. Félévre 5 K. Negyed-  
évre 2 K 50 f. Külföldre egész évre 15 korona. Községeknek,  
papok-, gazdasági egyleti tagok- és közs. előjáróknak egész évre  
8 K. Tanítóknak, közs. és körjegyzőknek 7 K. — Egy példány  
Telefon-szám 15. ára 10 fillér. Telefon-szám 15.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos

**BETEGH PÁL.**

Főmunkatárs: **FÜLEI SZ. LAJOS.**

**HIRDETÉSI DIJAK:** Hivatalos hirdetések 100 szóig minden  
szó 4 fillér, azonfelül 2 fillér, magánhirdetések □cm.-ként 6 fillér.  
Többszöri közlésnél 4 fillérért közöltnék. Nyílt-tér sora 1 K. Hir-  
detés és nyílt-tér díja előre fizetendő. — Megjelen heten ki át  
két szer: csütörtökön és vasárnap.

**Szerkesztőség és kiadóhivatal:** BETEGH PÁL könyvkereskedése, könyvnyomató és könyvkötő intézete (Kossuth-utca), hova minden e lapot érdeklő közlemények, előfizetések  
M. kir. postatakarék és Clearing számla 10,489. sz. és hirdetések küldendők. — Kéziratok vissza nem adatnak. — M. kir. postatakarék és Clearing számla 10,489 sz

## A próbakö.

Budapest, április hó

(P. C) Nyiri Sándor honvédelmi miniszternek a magyar ifjúsághoz intézett felhívása próbakö arra, hogy milyen nemzeti fémtartalom volt abban a viharos mozgalomban, melynek egyrészt a parlamentáriszmus megbénítását, de másrészt a katonai vívmányokat köszönhetjük. Ki fog most tenni, hogy a magyar társadalom mily mértékben támogatta és favorizálta azt az agitációt, mely a parlamentben ütötte fel fejét. Ki kell most tennie, hogy a felháborodás lángoló szavait, melyekkel eddig a közös hadsereg szellemének neki-neki rontottak, követni fogja-e az egyedül megfelelő, a mértékadó magyar politikusoktól is várt tett. Mert arra nézve minden kétség ki van zárva, hogy eddig tulnyomólag a magyar tiszték hiánya volt az akadály a magyar szellem bevonulásának a hadseregbe.

Tíz évnél több idő óta elég gyakran ismétlődtek a felhívások, hogy a magyar ifjúság szentelje magát a katonai pályára, de mind e felhívásnak nem volt meg a kívánt eredménye, több ezerre rugott a hiány magyar tisztékben. Azzal a kifogással éltek ugyan és nem éppen látható ok nélkül, hogy a magyar ifjak az elnemzetietlenedés szinte legyőzhetetlen veszedelmébe mennek, ha a közös hadseregbe soroztatják magukat, hogy a katonai pályát válasszák életpályának. De most, hála érte

a király nagylelkű előzékenységének, hála a szabadelvű párt és a kormány körültekintéssel szerkesztett és gyökeresen megindított programjának, ez a legerősebb kifogás elesett. Nemcsak nagyszámu alapítványi helyeket létesítettek magyar ifjak számára, kik tisztí hivatásra vágnak, hanem az egész tanterv is oly átalakítást szenvedett, hogy a magyar ifjaknak nemcsak nehézségeik nem lesznek katonai pályafutásukon nemzetiségük miatt, hanem ez a nemzeti sajátosság szintén egyik konstitutív elem lett a közös hadsereg nézve.

A nemzet kívánatainak legalizálása tehát magától a nemzettől függ, mely immár kellő számban foglalhat el állásokat a hadseregben, hogy ezt a hadsereget valóban magyar és osztrák hadsereggé változtassa át. Mert végzetes hiba lenne, ha az derülne ki, hogy a chauvinista tüntetés mögött még az igazi hazafiság kötelességszerű gerjedelmei sem találhatók.

A nemzeti kárt, mely Magyarországot anyagilag sujtotta, tegye jóvá, amily gyorsan csak lehet, legalább a nemzeti fellendülés, az állam védelmének nemzeti szervezése.

**A székelység gazdasági felsegítése.** A földmivelségi miniszterium székelyföldi kirendeltsége Marosvásárhelyt, Dr K o ó s Mihály, a kirendeltség vezetője útján nagyterjedelmű jelentést terjesztett T a l l i á n Béla földmivelségi miniszter elé. Ez a jelentés, mely szakavatott kéz ala-

pos munkája, a tunsádi székely kongresszusnak a földmivelségi miniszterium ügykörét érintő határozatait és a székelyföldi földmives nép gazdasági felsegítésére irányuló javaslatokat foglalja magában. Kiterjed a jelentés a székely akció minden részletére. Megjelöli, hogy az állattenyésztést miképp lehet emelni jó apaállatok beszerzése, jó minőségű anyaállatok kiosztása, állatdíjazások, tenyésztési és értékesítő szövetkezetek útján; a növénytermelést jó vetőmag olcsó áron való szétosztásával, eddig nem termelt vagy elhanyagolt növényfajok meghonosításával; behatón foglalkozik az erdészeti viszonyokkal, a legelőgazdasággal, a telepítés, a munkásügy és kivándorlás, a gazdasági háziipar, a hitelügy, közlekedés, tagosítás és arányosítás, bányászat és vadászat körébe eső segélyakcióval. Megjelöli a gazdasági élet fejlesztésének egyéb eszközeit: egyesületek, körök, szövetkezetek, népkönyvtárak, népies mintagazdaságok, gazdák jutalmazása, gazdasági eszközök és gépek terjesztése; s végül a fürdők fejlesztésére tesz figyelemreméltó javaslatokat.

## Székely méhészeti kerület.

D i t r ó, 1904 április hó.

Amint emlékezhetnek t. olvasóink, vármegyénk küldöttségének megigerte volt Darányi Ignác földmivelségi miniszter, hogy a Székelyföldet kikapcsolja a hetedik méhészeti kerületből s önálló méhészeti kerületet alkot belőle.

A volt miniszter lemondásával azonban feledésbe ment az ígért beváltása. Mert a méhészet az egész Székelyföldön kellő szakismeret mellett nagyon hasznosnak bizonyult s a nép is melegen érdeklődik iránta; mozgalom indult meg, hogy Darányi miniszter ígéréstének beváltását a

## A „SZÉKELY-UDVARHELY” TÁRGÁJA.

### Etéd község története.

Az „Ifjúsági Egyesület” megbízásából írta:  
tarcsafalvi Pálffy Aladár.

Véges az emberi elme. A jelent tudja csak s ezt nagyjából csak annyiban, amennyiben saját énjét, vagy a hozzá legközelebb állókat érdekli, a múltba csak bizonyos ideig, a jövőbe pedig egyáltalán betekinteni nem tud. A multa legálább, ha való adat nincs is, a szép mondák alapján, melyekben bizonyára van valami az igazságból is, kiszépitve, mai viszonyainkhoz alkalmazva, tud következtetni, tud fogalmat alkotni. Egy darab cserép, mely tudatlan ember előtt semmi s eldobja, mint haszontalan lim-lomot, mennyit tud beszélni egy ahhoz értőnek kezében. Ha határozottan meg nem is mondja, de oly valószínűleg következtet belőle korára és annak viszonyaira, hogy ahhoz nem értő egyik ámulatból a másikba esik, s mily szépen kihámozza a valót a monda arany szálai közül.

Mi székelyek, kiknek lelkületét a természet szépségei, a csörgedező patakocskák, a pacsirta dala s az égbe nyúló hegyek oly fogékonytá tettek a szépre, a hol biztos kézzel nem nyulha-

tunk bele a való történetbe, ott oly arany fonállal szőtt mesékkel töltjük ki a hézagot, hogy aki nem tudja, nem ismeri a székely nép gondolkozási módját, készpénz gyanánt is elfogadni hajlandó.

Etéd (Jernei János: Utazás keleten 174. l.), mely falu nevet Jernei János hun-székely falu névnek tart, alapítására vonatkozólag nem maradt semmi írott vagy biztos adatunk, de nem hagyja cserben a székelyt a mese-szöveg, s oly szép mondához köti alapítását, mely a székelyek honfoglalásával hozza kapcsolatba. Ugyanis Jenő törzsfőnök a foglalás után birtokait felakarta osztani gyermekei között s mikor a mai Énlakához értek, így szólt: „itt én lakom”, ez a mai Énlaka, melyet még nem régen is Jenő lakának, Jenlakanak hívtak. Tovább menve így szólt a legnagyobbik fiához: e t'éd, s e helyen van ma Etéd. Következő fiának azt mondta: legyen tied e kis mód, itt van Küsmöd. Harmadik fia azonban nyugtalanzkodott, de az öreg lecsillapította: nohát neked is szólok ma, s letelepítette a mai Szolokmába. Legkisebb fia nyugodtan várta a következőket, s meg is kérdezte az öreg, hogy nem nyugtalanodik-e? Mire azt felelte a fiu: nekem is adj ha akarsz, s övé lett Atyha. (Kövár—Benkő: „Száz történeti rege” 120 l.)

E mondában vész el Etéd alapítása, s ok nélkül kutat a történész a falu nevezetesebb ese-

ményei után, századokon keresztül nem talál semmi hiteles adatot. A rómaiak korából sem maradt fenn semmi emlék, de feltételezhetjük, ha nem is létezett Etéd községe, de az Énlaka melletti római castrum katonái nem egyszer tapodhatták e földet. Fenn maradt az a monda, hogy P. Vergilius római költő a Firtos várába (?) volt száműzve s így ő is járt volna ezen vidéken. De ha ide lett volna is száműzve, akkor sem Firtos várába, mely sokkal korábbi építmény, hanem az alatta levő római castrum falai között gondolkozott volna az arany szabadságról. Ez azonban csak szintén mondanak fog maradni.

Etéd község lakossága 1710 büszke, szabad székely, aki — mint Kövár mondja — „a vendéget megbetegíti jóságával”, de a hadban „ugy harcol, mint egy oroszán” — írja Rákosi Viktor. Leányai, menyecskéi pedig valóságos közmondások szépségükről s nem egyszer lehet hallani: „szép mint az etédi menyecske”. (Pallas Lexikon VI. 518.) Nem alattomos, de ama faji jellege, mint mondani szokták, hogy két esze van, itt is beválí. Vallásos, mint általában a székelység s szereti azt a földet, mely szülte s ápolta, s legyen hála az Istennek, igen kevesen lesznek, kiknek holt-testét idegen föld fogja takarni, mert itt a kivándorlás Oláhország vagy Amerika felé nem oly ismeretes, mint — sajnos — a Székelyföld

mostani földmivelésügyi minisztertől kinyerjék. Ehhez a mozgalomhoz mi is szívünk és lelkünk egész melegségével csatlakozunk. Hazafias kötelesség parancsolja, hogy csatlakozzunk, mivel ez az egyetlen módzat és út áll előttünk, melylyel és melyen az anyagilag megrendült székely népet az okszerű méhészet megtanulásához eljutni segíthetjük, hogy ezzel egy nem eléggé felkarolt, de biztos és könnyen kiaknázható jövedelmi kufor-ráshoz férközhessék.

A Székelyföldnek, mint egy kis országnak, égálja, időjárása, növényzete sajátos tulajdonsággal bír. Ezt kitanulmányozni Kolozsvárról — a mely mostani méhészeti kerületünk székhelye — nem lehet. De a mostani kerület igen nagy is, s több község van, mely emiatt alig egy fél évtizedben láthat egyszer méhészt tanítót, akkor lelkesedik a nép s mire ismét vissza kerül a sor, egészen újra kezdhető az oktatás. Pedig a méhészet épen gyakorlati utmutatásokat kíván az év több szakán is.

Azt hisszük, hogy a méhészeti kerület kiszakítása minden eddigi apróbb segítsénnél többet fog érni, mert a méhészkedésnél, a népnek oktatásával, ennek erejét, öntevékenységét és sóvárgó vágyódását egyesíti a kibontakozó küzdelemhez. Tehát nem alamizsna módjára lesz segítve a székelyeken ez intézkedés által, s nem csak egyesek, hanem az összes fogja ezt az adományt élvezhetni. S hogy áldással fog válni ez intézkedés, előre látható, hiszen e téren jártas egyes tanítókat állandóan ostromol tanácsért a méhészkedni ohajtó közönség. És a mellett, hogy a székely méz zamatosság tekintetében csaknem páratlanul áll, az évi székelyföldi méz termés gazdagnak mondható. A méhészeti kerület kiszakításával radikális eszközt nyer a székely nép a föld egy heverő kincsének értékesítésére.

Bizunk Tallián Béla földmivelésügyi miniszter urban, hogy a székelyek ügyét szíven hordozva, nemskóra megfogja örvendeztetni a jobb sorsra érdemes népet a székely méhészeti kerület megalkotása által.

## Krónika.

— Fővárosi levelezőnkől. —

Budapest, április hó 5-én.

A husvéti ünnepeken az idő szeszélyes volt, akár egy primadonna. Olykor könnyezett is, de nem rózsavizet öntött, hanem havas esőt és jégdarabokat hullatott. Közben a boru gyorsan derüre változott s így nagy élénkség és mozgás volt a fővárosban. Zsufolásig telt a városliget s bőven jutott látogatója az alagi löversenynek is.

A politika szünetelt, de azért az ünnep szelid fátyolában L u k á c s pénzügyminiszter harmadik rendelete föltünik. Ez az ex-lex tartama alatt elkövetett bélyegrövidítésről szól s minden

más vidékein. S nem csoda, ha az írók, mint a tiszta székely faj mintaképét említik. (Jakab E. Udvarhely megye története 188 l.) Költői lelkületét mi sem jellemezheti jobban, mint a timbora, az egyetlen ősi székely hangszernek épen csak ebben a községben való fennmaradása. Művelődésére való törekvésére pedig semmi szebb világot nem vethet, mint az, hogy az első községek között volt 1837-ben, amelyek olvasókört állítottak fel. (Orbán B. Székelyföld leírása 145.)

Ha pedig a székelység legtöbb faluja dicsekedhetik azzal, hogy kisebb vagy nagyobb nevű szülőtte van, Etéd e tekintetben sem marad a többi mögött. Itt született etédi Soós Márton (vonnatkozó adatok Pallas Lexikon VI. 518.) bugyi-i (Pestm.) jegyző, ki a XVIII. század költői között nem utolsó helyet foglal el. Nevezetesebb munkái: „Magyar gyász” (Pest 1872.), mely a mohácsi vésznek epikai feldolgozása és amely több kiadást ért. Egy másik munkája: Scythia király vagyis Záton hercegnek külön-különféle változásokon forgott története. Nevezetes két alkalmi költeménye: „Az öröme változott siralom” 1795. és „Kettős öröm” 1797. Nevezetes szülöttje és papja volt Kendi Ferenc, korának egyik — legalább a Székelyföldön — nagyírú orvosa. Itt született Császár István uttörő színész is.

(Folyt. köv.)

egy esetben elvont az egyszerű bélyegilleték lerovását kívánja meg.

Az egyes miniszteriumok kodifikátori munkásságáról is érdekes javaslatok hirt jutott nyilvánosságra. A belügyminiszteriumbn a kivándorlási törvényhez szükséges életbeléptető rendelet, a közigazgatási kihágásokban való eljárás szabályozásáról és a városok közigazg. egyszerűsítéséről szóló törvénytervezetek nyerne befűjezést közelebről. — A pénzügyminiszteriumban az adóreform előmunkálatai folynak. — Az igazságügyminiszteriumban a polgári perrendtartást életbeléptető, a tőzsde- és a biztosító törvényeken dolgoznak — A földmivelésügyi miniszterium a telepítési törvényjavaslatok elkészítését tervezi. A honvédelmi miniszterium pedig a két évi szolgálati idő behozatalára gyűjti az adatokat. Mindezek előtt azonban az 1904-ik évi költségvetés képviselőházi letárgyalását tervezik, amely már teljesen elkészült.

A király a svéd királyi pár és a luxemburgi nagyherceg látogatására Abbáziába utazott. A miniszterelnök pedig husvéti szünidőjét Geszten, ősi birtokán töltötte.

Az ünnepi örömeibe öröm csepp is hullott. B o n i s István orsz. képviselő, Kolozsmegye érdemes nyug. főjegyzője septéri birtokán meghalt.

A keletázsiai harctéren azonban csöndesen telt el az ünnep s a helyzet változatlan maradt.

Annál eredményesebben működik az Orsz. Magyar Kereskedelmi Egyesület, mely vasárnap a helyi és környékbeli kereskedők impozáns erdőkölődése mellett alakította meg újabb kerületét Kolozsvár központtal.

Tudósításom hiányos lenne, ha a mind inkább közelgő köztéréről, a vízhiányról megemlékezni elfeledném. Az elzárás 19-én reggel történik és 21-én reggelig tart. De azért van reményünk, hogy ha kevesebb is lesz a víz, azért elegendő fog rendelkezésre állani nemcsak a háztartás céljaira, hanem az ivásra is.

A színházak ezidei husvétja sem maradhat említés nélkül, amely elsőrendű színházi várossá tette Budapestet. Az Opera kivételével mindenik színházban négy előadást tartottak, mindenütt zsufolt ház volt s így ezekre ment azok száma, akik végig nézték a husvét előadásokat.

A vasutasok pedig Szegeden tartott értekezletükön kimondották, hogy az országos szövetséget megalakítják s a fizetésrendezés terveit figyelemmel kísérik.

Ha még megemlítem, hogy az érsekújvári rendőröket azért, mert kis fizetésük miatt sztrájkoltak, rendőrkapitányuk mind elbocsátotta és más vidékről új rendőröket fogadott fel s hogy Selmechányn és vidékén a hóvihár különösen a város erdeiben nagy kárt okozott, tudósításomat nyugodtan be is fejezhetem. I.

## Tan- és nevelésügy.

87—1904. ig. sz.

### Pályázati hirdetés.

A V. K. M. 16413—1904. számú rendelete alapján.

A székelykereszturi m. kir. állami tanítóképző-intézet I-ső osztályába az 1904—1905. iskolai évre felvesszünk oly éptestű, épszervezetű, egészséges ifjakat, akik 14-ik életévüket betöltötték, de 18 évesnél nem idősebbek és a gimnázium, vagy a reáliskola, vagy a polgári iskola legalább 4 alsó osztályát, vagy a felső népiskolát jó sikerrel végezték, vagy a jelen év június hó végéig elvégzik.

A felveendő 26 ifju közül 20, jó iskolai bizonyítvány és kellőleg igazolt szegénység alapján, a következő állami segélyben fog részesülni: havonként 13—16 korona pénzsegély, fehérneműmosatás, bentlakás és betegség esetében gyógy-

kezelés. A pénzsegély a tanuláshoz és magaviselethez képest már a második éven kezdve 20 koronáig emelkedhetik havonként. A bentlakók ingyen lakást, fűtést és világitást is élveznek.

A felvételért sajátkezűleg irt és 1 koronás bélyeggel ellátott folyamódások tanítóképzőintézetünk igazgató-tanácsához címezve jelen év május 31-éig alulirothoz küldendők be.

A folyamódás a következő és szabály szerint felbűlyegzett okmányokkal szerelendő fel: 1.) Iskolai bizonyítvány az 1902—1903. iskolai évről, s igazgatói igazolvány (félévi értesítő) arról, hogy az illető a jelen 1903—1904. iskolai éven mely osztályban a tagja s milyen magaviselettel és előmenetellel tanul? A jelen tanévi végbizonyítvány a felvétel napjáig, július 1-éig az igazgatósághoz utólagosan okvetlenül beküldendő. 2.) Születési bizonyítvány. 3.) Tiszti orvosi bizonyítvány arról, hogy a folyamódó semmi olyan testi fogyatkozásban, fejletlenségben vagy eltorzulásban nem szenved, a melyek a tanítással járó nehéz foglalkozásban akadályoznak vagy pedig a serdülő gyermekek illetlen gunyolódását önként kihívják. A tiszti orvosi bizonyítványnak részletesen kell továbbá tanuskodnia arról, hogy a folyamódó növendék teljesen egészséges, ép szervezettel bír, s hogy különösen látási, hallási és beszélő organuma hibátlan. 4.) Ujraoltási bizonyítvány. 5.) Hiteles községi vagy szegénységi bizonyítvány, a szülők társadalmi állásának felmértésével, azoknak vagyoni állapotáról, kimutatva ebben részletesen, hogy a szülők ingatlan birtokuk, üzletük, iparuk vagy hivataluk után s netalán egyéb forrásokból mily összegű évi jövedelemre számíthatnak, vagy esetleg a növendék nem bír-e magánvagyonnal, s ha igen, annak jövedelme hova fordítatik? 6.) Hiteles családi kimutatás (lelkészi hivatal vagy községi előljáróságól), melyben kimutatandó a családtagok száma névszerint, azoknak egyenként az életkora s az, hogy közülök hány van a családfő közvetlen gondozása alatt és hány van távol a szülői háztól s a távollevő mily mértékű neveltetési költséggel terheli meg a családfenntartót?

A felsőbb (II., III. és IV.) osztályokban az ösztöndíjas helyek felebbvitel útján mind be vannak telve. A II., III. és IV. osztályba idegen hiába folyamodik.

Minden felvett ifju köteles lesz magával hozni 1—1 rendbéli tisztességes nyári és téli ruhát, 6 pár változót, 3 hálóinget, 12 zsebkendőt, 6 törülköző-kendőt, 6 pár kaptát vagy harisnyát, 1 párnát, 2 párnahéjat, 2 alsó lepedőt, 1 szalmazsákot, 1 paplant, 2 paplanlepedőt és 1 ágyléptőt, továbbá 1 mosdótálat és 1 poharat, végül 2 pár cipőt, fűtöt, hajkefét, fogkefét, ruhakefét és háromféle cipőkefét. Minden fehérneműre a tulajdonos neve jegyző-tintával irandó fel. A bentlakók számára ágyról, asztalról és székről gondoskodva van.

Minden folyamódó mellékeljen a kérvényéhez egy helyesen megcímezett levélborítékot is, hogy a nagy szünidőben a felvételi értesítést, esetleg az okmányait biztosan megkaphassa.

Székelykeresztur, 1904. március 27.

Ujvári Mihály,  
állami tanítóképző-intézet  
zeti igazgató.

## Egyházi élet.

Majláth püspök körlevele. Gróf Majláth Gusztáv Károly püspök három körlevele közli a kassai vértanúk boldoggá avatásáról szóló pápai dekrétumot, megállapítja a szentmise és alapítványok szabályzatát; pályázatot hirdet a kolozsi és désknai püspökségre. A proszódális vizsgálatokat május 17., 18. és szept. 20. és 21. napjaira tűzi ki. Tudatja Roth Demeter sárpataki, Laiber Antal oroszhegyi adminisztrátor, Bardocz Dénes t. esperes és nyug. tanár, Ince András kolozsi plebános halálát, Espereseknek kinevezettettek Hoszsu Ferenc és Balázs Ferenc a kézdi és orbai kerü-

lethe. Sneff József désaknáról Csicsó-Kereszturra, Barthos Mihály Ó-Sebeshelyről Magyar-Fenesre, Sorbán Endre innen Ó-Sebeshelyre helyeztetek át. Adminisztrátorok lettek: Tóth Kálmán Désaknára, Orbán János Vágásra, Jeszl János Kidére; káplánokul küldettek: Rész János Nagyszébenbe, Bálint Péter Székelykereszturra, Lakatos János Kolozsra. Ezután több könyvet ajánl.

**Kántorválasztás.** E hó 5-én — mint értesülünk — a helybeli róm. kath. egyháztanács ülést tartott, melyen a kántorválasztást folyó évi május 1-ére tüzte ki. E szerint május 1-én délelőtt lesz a próba és délután a választás. Itt említjük meg, hogy Péterffy Árpád csiklázárfalvi községi tanító, volt zetelaki kántor, husvét első napján igen kedvező vélemények mellett végezte az ünnepi szent mise alatt a kántori szolgálatot s ugy halljuk, hogy pályázni fog a megüresedett állásra. Péterffy testvéreit látogatta meg az ünnepek alkalmából városunkban és a szomszédos Kadicsfalván.

## Legujabb.

Budapest, április 6.

Illetékes helyről vett értesülés szerint a kormány végérvényesen elhatározta, hogy a magyar nyelv tanítása az összes népiskolákban elrendeltessék; tekintve, hogy Magyarországon ma még mindig negyedfelezer népiskolában kizárólag nemzetiségi nyelven foly az oktatás.

## Külömfélék.

### A mi házunk.

Nálunk az istenfélelem,  
Az első mindenek felett.  
Kereszten csüng tekintetünk  
S ki értünk annyit szenvedett:  
Megáldja könyveinket is,  
Bajunkban édes enyhet ad.  
Öröm s a bu közt egyaránt  
Köszöntünk nappalt, éjszakát.  
A bizalom, hogy nem hagy el,  
Ki jóra, rosszra hoz napot,  
Békés munkához nyújt sikert  
S nem retteg bármely holnapot.  
Szeretve hön e szép hazát,  
E földnek minden kis rögét,  
Hü honfiak vagyunk, legyen  
A sorsa szép, avagy sötét . . .  
Jólétben irgalom vezet,  
Nálunk szegénynek jut kenyér;  
Nyugalmas vánkos is kerül,  
Ha vándor kis körünkbe tér.  
Gyermekmosolyból kelt remény  
Tövis között rózsát fakaszt.  
Új élet üdve száll felénk,  
Hajolt korunk is ér tavaszt.  
Napunk, ha alkonyatra száll,  
Gyümölcstelen fák nem vagyunk,  
Emlék, a név, kincs megmarad,  
Mit gyermekinknek nyújthatunk.  
Legszébb gyönyört nemes szivünk  
Nyugalma, öntudatja ad . . .  
S ha rólunk azt beszélgetik:  
Szegény, de boldog kis család!

Fülei Sz. Lajos.

**M. t. olvasóinkhoz.** A „Székely-Udvarhely” tizedik évfolyamának második negyedére ezennel előfizetést nyitunk s lapunk igaz barátaihoz azt a tiszteletteljes kérest intézzük, hogy lejárt előfizetésüket megújítani, esetleges hátralékaikat kiegyenlíteni és a „Székely-Udvarhely”-et ismerőseik körében ezután is megrendelésre ajánlani kegyeskedjenek, hogy nem kicsinylendő feladatainknak mi is pontosan megfelelhessünk. A „Székely-Udvarhely” ezentul is hetenkint kétszer: csütörtökön és vasárnap, tehát minden héten

kétszer karolja fel a székely anyaváros és vármegye közügyeit. Nem riadva vissza semmi áldozattól: hiven, lelkiismeretesen és pártatlanul szolgálja a székelység legvitálisabb érdekeit. Az a pár korona előfizetési díj, mely egyeseknek amúgy sem lehet sok — bőven visszatérül azáltal, hogy legjobb tehetségünk szerint, munkatársaink hathatós támogatásával, mindig oly közleményeket kívánunk adni, melyek a „Székely-Udvarhely” hatáskörébe tartoznak s a közérdeket valóban előmozdítani hivatottak. A székelység ügyeivel állandóan foglalkozunk, mert hiszen székely népünk előhaladása, boldogulása, nemcsak székelyföldi, hanem elsőrendű nemzeti és így a leghazafiasabb érdek is. Legyen szabad tehát m. t. olvasóink, önzetlenül támogató munkatársaink eddig tapasztalt nagybecsű pártfogását továbbra is kérnünk, hogy elvállalt és folyton fokozódó kötelezettségeinknek — teljes mértékben megfelelhessünk. — A „Székely-Udvarhely” előfizetési ára lapunk homlokán olvasható. Az előfizetések postadíjmentes beküldésére a m. kir. postatakarékpénztár 10,489. sz. befizetési lapja használandó, melyet mindenkinek készséggel és ingyen küldünk meg.

**Vármegyénk törvényhatósági bizottsága** tavaszi rendes közgyűlését e hó 22-én fogja megtartani.

**Vármegyei zárszámadás.** A vármegyei házi pénztári (államjavadalmasági) alap 1903. évi forgalmáról szerkesztett számadás az állandó választmány véleményével a főjegyzői irodában 15 napi közszemlére tetetett. Azt az egyes adózók megtekinthetik és észrevételeiket a közgyűlést előzőleg az állandó választmánynak beadhatják.

**Személyi hír.** Dr. Nagy Sámuel helybeli tekintélyes ügyvéd, egy véletlen baleset folytán súlyos sérüléseket szenvedett. Azonban a gondos ápolás bizonyára rövid időn belül visszaadja társadalmi ügybuzgó tevékenységének a köztisztelőben álló ügyvédet.

**A sorozás a homoródoklándi járásban is** befejezést nyert. Az előállott 519 állításkötelesből 233-at soroztak be; még pedig 155-öt a közös hadsereghez, 36-ot a honvédséghez és a többi a póttartalékba helyezték.

**Kinevezés.** A földmívelésügyi miniszter Meiszner Ernő segésvári állattenyésztési segédfelügyelőt állattenyésztési felügyelőnek nevezte ki.

**Halálozások.** Husvét második napján általános részvét mellett tették örök nyugalomra Heya Endre nyug. vasuti mérnököt városunkban. A korán elhunyt derék fiut, férjet és családapát hozzátartozóin kívül a kir. főreáliskola tanári kara, ifjúsága és igen nagy közönség kíséretében hozták be a vasuti állomástól és helyezték el a családi sirboltba. A temetési szertartást Jung-Cseke Lajos apát végezte. Ugyancsak e hó 4-én történt meg özv. Áros Jánosné szül. Demeter Viktória, muzsnai volt áll. isk. tanítóné temetése is Kőrispatakon, aki életének 62-ik évében e hó 2-án övéinek szerető karjai között végezte be földi életét. Az elhunytban Paál Sándor kislambfalvi áll. tanító neje Áros Károlina, Demeter Mihály kőrispataki közs. tanító neje Áros Eszter édes anyjukat és ifj. Pál Sándor helybeli ev. ref. kántor nagyanyját vesztette el.

**Csendőrség-e, avagy rendőrség?** Az egyes tekintélyesebb városok gondolkozása nagyot változott. A hajdan szomorú időkre emlékeztetett Bah-korszakbeli zsendárság gyászos emlékei eltűntek. Ezek helyett ma szigorú katonai fegyvelméssel, tiszteletteludással bíró m. kir. csendőrségünk van, a mely feltétlen megbízhatóságával, hatalmas közhasznú tevékenységével, a közbiztonsági szolgálat terén elért fényes eredményeivel az általános közbecsülést és mindenki elismerését vívta ki magának. Ne csodálkozzék tehát senki, ha mostanában igen sok tekintélyes város ohajtja, hogy közbiztonsági ügyei egy ilyen derék és színmagyar testület felügyelete alá kerüljenek. Hódmezővásárhely volt a kezdeményező s területén ma már három csendőr-őr működik. Majd Szolnok, Félégháza, Szentés, Baja s más városok követték az előbbi példáját és még nagy áldozatoktól sem riadnak vissza, hogy ebbeli ohajtásuk teljesítését biztosítsák. Ugyiszólva minden héten egy újabb város nevével lehet olvasni, a mely a belügyi kormánytól csendőrséget kér területére. Ezzel szemben mi még azt is soknak tartjuk, hogy rendőrségünk az oly magas fokra emelkedett csendőrség kebeléből kijövő, ott őrmesteri,

avagy őrsvezetői teendőket végzett, katonai fegyveremhez szokott egyénre bizassék, aki aztán a rendőrbiztosi szolgálatot teljesítse és a közbiztonság körébe vágó rendőri külszolgálatot felelősség mellett vezesse. A rendőrfőkapitány ma már törvényszéki vizsgáló és községi bíró s tudja a jó ég miféle egy személyben. Az alkapitány pedig szintén irodai munkát végez. A rendőri külszolgálat tehát így kielégítő nem lehet. Aztán miért ne lenne valamely közintézményünk jobb, ha a meglevő költséggel lehet? s pedig lehet, csak akarni kell! . . .

**Hirtelen halál.** Özv. Gotthárd Jánosné szül. Sándor Rebi, 78 éves, homoródalmási öreg asszony minap a Kishomoród nevű folyóvizén edényt mosott. E közben régi szivbaja elfogta és a mintegy 30 cmtr mélységű vízbe fuladt.

**A létesítendő műkedvelő társulat** Hom.-Okládon husvét másodnapján igen szép jelét adta életrevalóságának. Szigligeti remek népszimfővét: a Cigányt nagy sikerrel mutatta be a helyből és vidékről összesereglett intelligens közönségnek. Minden egyes szereplő helyes fölfogással oldotta meg feladatát s az előadás ugy részleteiben, mint egészében fényesen sikerült. Végül kedélyes táncvigalom következett, a mely csak a késő reggeli órákban ért véget.

**Mindennek ápolás és gondozás a fenn-tartó feltétele.** Ily célokat szolgál a Brázay-féle sósorszesz. Mint minden jónak, közkedveltnak, a mi elterjedésre jut — ugy a sósorszesznek is — egymásután keletkeztek utánzói. Ezért ajánlatos, hogy az utánzatoktól mindenki megkülönböztesse a Brázay-féle sósorszeszt az üveg alakjáról és az üvegen lévő védjegyről. A címke egyszersmind védjegy is.

**Vesztett eb** garázdálkodott nagypénteken Homoródoklándon. Bartha Mariska kis leányt megharapta, akit a Pasteur-intézetbe szállítottak Budapestre, Több kutyát és majorságot is megsebezett, míg végre sikerült lebunkózni. A legszigorubb zárlatot rendelte el a hatóság.

**Járványok.** Mig Benczéd községben a ragadós száj- és körömfájás megszűnt s a hasított körmű állatokra elrendelt zárlatot feloldották, addig Csehétfalva község lóállományában az állatbetegségek egy igen veszedelmes neme lépett föl. Ez ugyanis a lépfene (anthrax), mely az állatokról néha emberekre is átragadhat. Az emberen e betegség legtöbbször a bőr felületen sérülésein keresztül történt fertőzés következtében, az ugynevezett pokolvar (carbunkulus) képében szokott fellépni — Hutyra leírása szerint, aki e betegség elleni védekezést abban látja, hogy lehetőleg kerüljük a lépfenes állatokkal és ilyenektől származó terményekkel való érintkezést. Az olyan gyermekek pedig, kik foglalkozásuknál fogva ezt el nem kerülhetik, azt ajánlja, hogy ügyeljenek, hogy bőrük valahol sérülve legyen, mert a sértetlen bőrön keresztül a ragály nem képes áthatolni. Erked községet is újabb veszedelem fenyegeti; a sertésvész szörványosan fellépett.

**Kidobott pénz** — bármily csekélynek látszó is — csak az olyan hirdetésért fizetett összeg lehet, amelyet igen korlátolt számú és nem érdekelt közönség olvas. Ellenben a „Székely-Udvarhely” apró és rendes hirdetései — melyeket hetenkint kétszer: csütörtökön és vasárnap nemesak Udvarhelyvármegye székhelyén s minden valamire való és számottevő községében, hanem az ország legtávolabbi részében is sok ezerezen olvasnak — a legolcsóbbak és feltétlenül eredményt biztosítók.

**Haladunk a korral.** Alig néhány éve, hogy meg indult az egész országban a mozgalom, minden ház végeihez, elejéhez és kertjébe lugaszőlőket ültetni, már is oly óriási tért hódított magának ezen eszme, hogy nincs oly rész hazánkban, hol tömegesen fel nem karolnák. Hát ez nem esoda, mert nézzük meg például Fehértemplom városát, a hol alig van ház, melyet óriási törzsű lugas-szőlő ne ékesítene, mely bőven el látja az egész családot az éres kezdetétől egész tél folyamán finom csémegezőlőkkel, minden évben terem a legcsekélyebb gondozás nélkül. Ezért igen melegen ajánljuk mai számunk hirdetési rovatában, ábrán is bemutatott „Szőlőlugast” ültés-

siünk\* című hirdetésünket olvasóink becses figyelmébe. — Színes fénynyomatu árjegyzékek mindenkinek, ki címét tudatja, ingyen és bérmentve küldetnek.

— **Eladó telek** Orbán Balázs-utca 4. szám alatt. Értekezhetni lehet B a l ó Zsigmond aranyművessel.

### Közgazdaság.

**A triesti általános biztosító-társaság** (assicurazioni generali) f. é. március hó 18-án tartott 72-ik közgyűlésén terjesztettek be az 1903. évi mérlegek. Az előtűnk fekvő jelentésből látjuk, hogy az 1903. december 31-én érvényben volt életbiztosítási tőkeösszegek 656,787.581 korona és 31 fillért tettek ki és az év folyamán bevett díjak 28,731.705 korona 8 fillérre rugtak. Az életbiztosítási osztály díjtartaléka 14,002.386 korona 3 fillérrel 174,192.235 korona 16 fillérre emelkedett. A tüzbiztosítási ágban, beleértve a betörésses-lopás elleni és tűkör-üvegbiztosítást a díjbevétel 12,989,614.539 korona biztosítási összeg után 21,276.945 korona 70 fillér volt, miből 8,716.810 korona 37 fillér viszontbiztosításra fordítottatott úgy, hogy a tiszta díjbevétel 12,560.135 korona 33 fillérre rugott, mely összegből 8,669.907 korona 26 fillér, mint díjtartalék minden tehertől menten jövő évre vitetett át. A jövő években esedékessé váló díjkötelezvények összege 86,523.237 korona 41 fillér. A szállítványbiztosítási ágban a díjbevétel kitétt 3,720.916 korona 60 fillért, mely a viszontbiztosítások levonása után 1,161.348 korona 49 fillérre rugott. Károkkért a társaság 1903-ban 26,668.093 korona 31 fillért folyósított. Ehhez hozzáadva az előbbi években teljesített kárfizetéseket a társaság alapítása óta károk fejében 768,682.165 korona és 96 fillérnyi igen tekintélyes összeget fizetett ki. A nyereség tartalékok közül, melyek összesen 23,505.036 korona 95 fillérre rugnak, különösen kiemelendők: az alapszabály szerinti nyereségtartalék, mely 5,250.000 koronát tesz ki, az értékpapírok árfolyamingadozására alakított tartalék, mely a 3,729.624 korona 17 fillér külön tartalékkal együtt 16,778.952 korona 1 fillérre emelkedett, továbbá felemlítendő a 160,000 koronára rugó kétes követelések tartaléka és a 378,042 korona 47 fillérnyi ingatlan tartalék. Ezekon kívül fennáll még egy 938,042 korona 47 fillért kitevő külön alap, melynek az a rendeltetése, hogy az életbiztosítási osztályban a kamatláb esetleges csökkenését kiegyenlítsse. A társaság összes tartalékjai és alapjai, melyek első rangú értékekben vannak elhelyezve, az ideai átutalások folytán 208,632.918 korona 73 fillérről 227,329.923 korona 25 fillérre emelkedtek, melyek következőképen vannak elhelyezve: 1. Ingatlanok és jelzálog követelések 35,297.680 korona 66 fillér. 2. Életbiztosítási kötvényekre adott kölcsönök 19,464.641 korona 25 fillér. 3. Letéteményezett értékpapírokra adott kölcsönök 723,807 korona 13 fillér. 4. Értékpapírok 157,833.474 korona 11 fillér. 5. Tárcaváltók 1,008.628 korona 72 fillér. 6. A részvényesek biztosított adóslevelei 7,350.000 korona 7. Bankoknál levő rendelkezésre álló követelések, készpénz és az intézet követelése, a hitelezők követeléseinek levonásával 5,651.691 korona 38 fillér, összesen 227,329,923 korona 25 fillér. Ezen értékekből 45 millió korona magyar értékekre esik.

### Nyilt-tér\*

*szilárd és folyékony*  
**Sarg-féle Szappan**  
*Glycerin*  
 a bőrt **fehérré**  
 és **gyöngéddé teszi.**  
**Mindenütt kapható.**

**Sarg-féle Glycerin szappan**  
 úgy felnőtteknél, mint gyermekeknél a leggyöngébb korban a **legkitünőbb tisztító szernek** bizonyult. Ismert tekintélyek, mint dr. Hebra tanár, Schauta, Frühwald, Breus Károly és Gusztáv, Schaudlbauer stb. által a legjobb eredménnyel használják.

\* Az e rovatban megjelenő közleményekért semmi felelősséget sem vállal a Szerk.

## A legjobb és legolcsóbb

közvetítő az **apróhirdetés!**

**Aki** gyorsan és előnyösen házat, birtokot, üzletet, árut venni vagy eladni akar, **Aki** bármiféle állást vagy foglalkozást keres, **Aki** lakást, üzletet, birtokot stb. bérbe venni vagy adni kíván, **Aki** társat, pénzkölcsönt stb. keres, **Aki** szakácsnőt, o szobalányt, mindenest, gyermekleányt keres, **Aki** férjhez menni, nőszülni, vagy más ismeretséget, vagy levelezni akar,

**biztosan és leggyorsabban eléri célját, ha igénybe veszi a**

### „Székely-Udvarhely“

**Apró hirdetés**  
 rovatát, ahol minden egyszerű nyomású szó **csak négy fillér.**

**Kiadó lakás.** Székelyudvarhelyt, a Petőfi- (ezelőtt szombatfalvi-) utca 10 sz. a levő 5 szobás emeleti lakás kiadó. Értekezni lehet **Biró Áron** háztulajdonossal.

**Egy jó karban levő faház** (3 szobás) anyaga olesó áron eladó. Értekezhetni e lap kiadóhivatalában.

**Egészen új rövid zongora** elköltözés miatt **féláron alól** is eladó. Cim e lap kiadóhivatalában.

Megrendeléseknél kérjük lapunkra hivatkozni!

332—904. szám.

**Árverési hirdetmény.**  
 Alólirott község előjárósága közhírré teszi, hogy a község tulajdonát képező 4 szoba- és italméresi helyiség 3 évre nyilvános árvezésen a legelőbbit ígérőnek H. Abásfalva községhezánál **folyó évi április hó 15-én délelőtt 9 órakor** haszonbérbe fog adatni. A haszonbér a korlátlan italméresi engedély kiadása napjától kezdődik. Kikiáltási ár évi 400 korona. Zárt ajánlatok — ha a bánatpénz mellékelve van — elfogadhatnak. Feltételek a községhezánál és a h. szentmártoni körjegyzői irodában megtekinthetők. H. Abásfalva, 1904. márc. 29.  
*Szabady Tivadár,*  
 főszolgabíró.

### Találmányi szabadalmak

bejelentését, védjegyek és mustrák belajstromoztatását előnyös feltételek mellett teljesíti **TAKACS GYÖZŐ** és **TARSA** elsőrendű mérnöki és hites szabadalmi ügyvivői iroda Budapesten, VII. ker. Kerepesi-u. 40. sz. a. Felvilágosításokat a nevezett iroda, valamint a „Székely-Udvarhely“ kiadóhivatala is készséggel nyújt úgy a vármegyebeli, mint a vidéki érdeklődő közönségnek. Ugyancsak a fenti cég mérsekelt áron szállít saját rendszere szerint készített kitűnő fémezementet, mely vaskorlátoknak és hasonlónak kövekben való megerősítésénél ólom, vagy kén helyett meglepő eredménnyel alkalmazható. Acetylen- és villamos világítási berendezések, kellékek nagyban és kicsiben. Költéségyvetések, előmérétek szerkesztése.

— Kérje mindenütt a magyar gyártmányú **Müller-féle** (minden fajtájú) **tentát, tust, pecsétviaszot és aquarell festéket.**

Megrendeléseknél kérjük lapunkra hivatkozni!



### Szőlőlugast

ültessünk minden ház mellé és kertjeinkben föld- és homoktalajon.  
 Erre azonban nem minden szőlőfaj alkalmas, (bár mind kuszó természetű) mert nagyobbbrésze ha megnő is, termést nem hoz, ezért sokan nem érték el eredményt eddig. Hol lugasnak alkalmas fajokat ültettek, azok bőven ellátják házuakat az egész szőlőérés idején a legkitünőbb muskotály és más édes szőlőkkel.  
 A szőlő hazánkban mindenütt megterem s nincsen oly ház, melynek fala mellett a legcsekélyebb gondozással felnevelhető nem volna, ezenkívül más épületeknek, kerteknek, kerítéseknek stb. a legremekb disze, anélkül, hogy legkevesebb helyet is elfoglalna az egyébre használható részekből. Ez a legháladosabb gyümölcs, mert minden évben terem.  
 A fajokismertetésére vonatkozó, színes fénynyomatu katalógus bárkinek ingyen és bérmentve küldetik meg, aki címét egy levelezőlapon tudatja. Cim: **Érmelleki első szőlőültványtelep Nagykágya,** u. p. Székelyhid.

**Kérjen**  
 csak **Selle és Káry-féle**



legjobb tisztítószer minden lábbelihez, fekete és sárga színben. Különösen ajánlható boxcalf, oscarina, chevreaux és lakkeipőhöz Bécs, XII/I.



**Névjegyek, eljegyzési- és esküvői kártyák, meghívók, valamint mindenféle nyomtatványok a legjutányosabb áron és gyorsan készülnek**  
**Betegh Pál**  
 könyvnyomdájában Sz. Udvarhelyt, Kossuth-utca 15. sz.

**Antracén irótentá**  
 legjobb és állandóan friss minőségben gyári áron a „Székely Udvarhely“ kiadóhivatalában (**Betegh Pál** könyv-, papir, iró és rajzszekereskedésében) Székelyudvarhelyt, Kossuth-utca 15. szám alatt kapható! Ezen kitűnő tentá a tollból könnyen sötétkéken folyik, csakhamar megfeketedik és a tollat nem rontja. Rendes írás és másoláshoz egyformán kiválóan használható! — Ismét eladóknak rendkívül kedvezmény. Színes tentákban nagy választék!



